

Vogelen op Bonaire

Uitzicht op het Gotomeer (Lagún Goto).

Foto: H. Houtman.

Hans Houtman

Inleiding

Hoewel de meeste toeristen Bonaire bezoeken vanwege het plezierige klimaat en de mooie natuur onder water is het eiland voor de vogelaar beslist niet oninteressant. Tijdens drie bezoeken van mijn vrouw en ik aan Bonaire in 1997, 2001 en 2003 – steeds rond de kersttijd – hebben wij intensief naar vogels gezocht en aardige waarnemingen gedaan. Het eiland is niet bijzonder vogelrijk. Er komen ongeveer honderdtachtig soorten voor waarvan vijftig soorten broedvogels zijn. De andere soorten zijn hoofdzakelijk wintergasten uit Noord-Amerika. De winterperiode is dan ook voor vogelwaarnemingen de meest interessante tijd. Er komen een aantal ondersoorten voor die specifiek voor het eiland zijn en een aantal soorten waarvoor Bonaire een belangrijk broedgebied is. Hoewel het eiland niet groot is (288 km²) is een huurauto onmisbaar om het eiland goed te verkennen. Er zijn vele overnachtingsmogelijkheden. De eerst twee keer hadden wij een bungalow gehuurd bij Captain Don's Habitat. Deze ligt in een aangelegde tropische tuin met een grote aantrekkingskracht op vogels. Zo zagen we in de tuin onder andere Suikerdiefjes *Coereba flaveola*, Musduifjes *Columbina passerina*, Oranje Troepiaal *Icterus icterus*, Verreaux' Duif *Leptotila verreauxi*, West-Blauwstaart-smaragdkolibrie *Aratinga pertinax xanthogenius* en de Groene Kolibrie *Chlorostilbon mellisugus*. In dit artikel beschrijf ik een aantal interessante waarnemingsplaatsen voor vogels en de waarnemingen die wij daar gedaan hebben.

Van Kralendijk naar het Gotomeer

De weg van Kralendijk naar het Gotomeer (Lagún Goto), ook wel de toeristenweg genoemd, gaat door een landschappelijk zeer mooi gebied. Links de blauwe Caribische Zee en rechts een kalksteen-plateau. Tussen de weg en het kalksteen-plateau is een uitgebreide begroeiing van cactussen zoals de Kadushi *Cereus repandus*, Schijfcactussen *Opuntia wentiana*, Acacia's *Acacia tortuosa* en doornige struiken. Tussen de weg en het kalksteenplateau kan je leuk wandelen. Er

is zelfs een verhard wandelpad. In dit gebied zagen we regelmatig West-Indische Parkieten etend van de vruchten van de cactussen, Blauwstaartsmaragdkolibri's, Musduifjes en Gele Zangers *Dendroica petechia*. De parkieten behoren tot een ondersoort die specifiek voor Bonaire is. Ze hebben een felgeeloranje voorhoofd, kop en keel. De borst is tot en met de anaalstreek geel. Bij de continentale vorm zijn deze delen meer vaalbruin (Beylevelt 1995).

Kleine Geelpootruiter *Tringa flavipes*.

Foto: H. Houtman.

Aan de kust kan je hier goed Visarenden *Pandion haliaetus carolinensis* waarnemen. Het is een vreemd gezicht om een Visarend een felblauwe Doktervis *Acanthurus coeruleus* te zien vangen! Tijdens al onze bezoeken aan Bonaire hebben wij veel Visarenden gezien. Dit waren allemaal dieren die behoren tot de Noord-Amerikaanse ondersoort. De Caribische ondersoort is lichter van kleur met een compleet witte borst (Del Hoyo et al. 1994). Op het kalkplateau zit soms een Kuifcaracara *Polyborus plancus* te kijken

naar prooi. Deze roofvogelsoort is een echte opportunist. Bij voorkeur eet hij aas. Wij hebben één keer een Caracara zien jagen op Blauwblauws *Cnemidophorus murinus ruthveni*. Dit is een middelgrote soort hagedis waarvan de totale lengte 40 cm kan bedragen. De ondersoort *ruthveni* is specifiek voor Bonaire.

Het Gotomeer

Als de toeristenweg eindigt kom je vanzelf bij het Gotomeer. De weg gaat vervolgens zeer dicht langs dit meer. Wij

Visarend *Pandion haliaetus carolinensis*
Foto: H. Houtman.

De Oranje Troepiaal *Icterus icterus* is een soort die niet inheems is op het eiland.
Foto: H. Houtman.

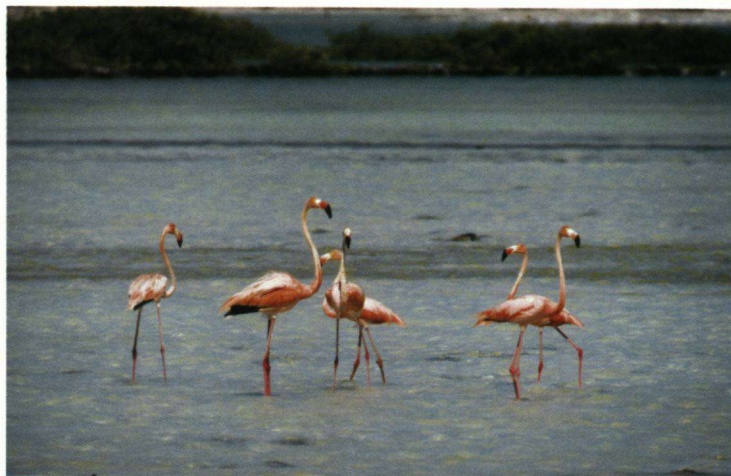
hebben hier altijd Rode Flamingo's *Phoenicopterus ruber ruber* gezien. In het meer wordt naar voedsel gezocht. Het schijnt dat ze er vroeger gebroed hebben Voous (1955). De broedplaats ligt nu in het zuiden van het eiland, bij het Pekelmeer. De kolonie op Bonaire is één van de grootste van het Caribische gebied. Wij hebben hier één keer een aantal Bahamapijlstaarten *Anas bahamensis* gezien. De Grote Geelpootruiter *Tringa melanoleuca*, de Kleine Geelpootruiter *Tringa flavipes* en Amerikaanse Kleinste Strandlopers *Calidris minutilla* waren bijna altijd wel aanwezig. De vogels lieten zich over het algemeen goed fotograferen. De Flamingo's, die dicht bij de weg in het

water stonden, liepen wel zeer gedecideerd en rustig weg als we stopten om een foto te maken. In de struiken aan de andere kant van de weg zit soms weer de West-Indische Parkiet, maar ook Grijs Koningstiran *Tyrannus dominicensis* en de Tropische Spotlijster *Mimus gilvus* hebben wij er gezien. Deze spotlijster is zeer algemeen op het eiland en kan overal worden waargenomen.

Het loont beslist de moeite om te stoppen bij een uitkijkpunt, waar tevens een parkeerplaats is, aan de rechterzijde van de weg naar het dorpje Rincón. Het uitzicht op het Gotomeer is erg mooi en in de struiken rondom de parkeerplaats zagen wij onder andere Maskergrondvink *Tiaris bicolor*, Gele Zanger en Oranje Troepiaal. De Oranje Troepiaal is niet inheems op Bonaire, maar geïntroduceerd door de mens. Ze maken een geluid dat mij enigszins aan het geluid van een Wielewaal doet denken. De Gele Troepiaal *Icterus nigrogularis* is wel inheems op Bonaire, maar veel minder algemeen. Het zou kunnen dat deze soort concurrentie ondervindt van de Oranje Troepiaal, deze vogel is wat groter en minder schuw. Voous (1955) meldt echter dat de Gele Troepiaal niet algemeen is op Bonaire terwijl de Oranje Troepiaal in die tijd nog niet op het eiland voorkwam.

Nationaal Park Washington Slagbaai

Eén van de plaatsen die een natuurliefhebber tijdens een bezoek aan Bonaire beslist niet mag overslaan, is het 6000 ha grote Nationale Park Washington Slag-

Caribische Flamingo's.
Foto: H. Houtman.

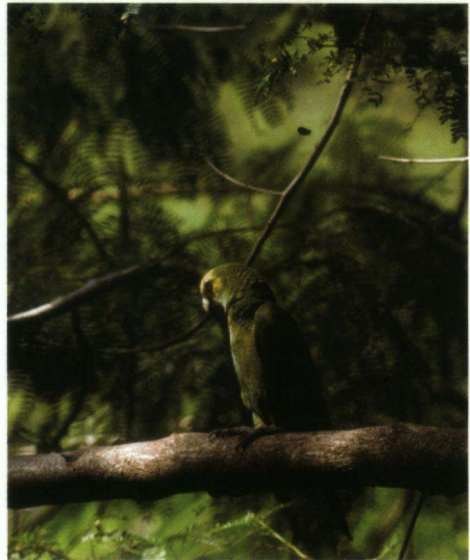

Met de jeep in het
Nationale Park
Washington Slagbaai.
Foto: Anke de la Fosse.

Alaskastrandlopers *Calidris mauri*.
Foto: H. Houtman.

baai. Dit is een oude sisalplantage waarvan de vroegere eigenaar bepaald heeft dat het een natuurreservaat moest worden. Het is het gehele jaar geopend, met uitzondering van de feestdagen. Er zijn twee gemarkeerde autoroutes door het park, één van 25 km en één van 35 km. Er is ook een wandelroute, eigenlijk meer een klimroute, naar de berg de Brandaris (241 m). In 1997 hadden wij een personenauto gehuurd en toen mochten wij alleen de route van 25 km rijden. Tijdens de andere twee bezoeken hadden we beschikking over een jeep en zo konden wij het hele park bezoeken. Een jeep is ook handig als je de verharde weg verlaat en over stukken onverharde weg gaat

Geelvlugelamazone *Amazona barbadensis*.
Foto: H. Houtman.

rijden.

Het park heeft een variatie aan landschappen. Zoutwatervlaktes (Salinas), velden met Zuilcactussen en Bolcactussen, aloëvelden, kalksteenplateaus aan de noordkust, mooie baaien en twee zoetwaterbronnen, die voor de vogelaar interessant zijn. De twee zoetwaterbronnen, Put Bronswinkel en Pos Mangel zijn goede plaatsen om onder andere zangvogels waar te nemen. Pos Mangel ligt aan de lange route, Put Bronswinkel is ook via een korte route te bereiken. Bij beide bronnen hebben we Gele Zangers, Suikerdiefjes, Musduifjes, Spotlijsters, Struikvliegenpikker *Sublegatus modestus*, Witbuikelenia's *Elaenia martinica* en

Musdulfje *Columba passerina*.
Foto: H. Houtman.

Geoorde Treurduif *Zenaida auriculata* gezien.

In 1997 zagen we bij Put Bronswinkel zelfs enkele juveniele Caracara's. Bij beide putten komen ook veel Blauwblauws en Groene Leguanen *Iguana iguana* voor. De leguanen kunnen tot 1,5 m lang worden. Het zijn herbivore hagedissen die in het park niet schuw zijn. Eén keer stootte een leguaan een geopend blikje frisdrank om dat ik op de grond gezet had om mijn handen vrij te hebben voor het fotograferen van vogels. Blijkbaar dacht de hagedis dat het felgekleurde blikje eetbaar was. Op de rest van het eiland zijn de leguanen erg schuw. Ze worden nog steeds door de lokale bevolking bejaagd. Het vlees schijnt zeer smakelijk te zijn. Bij beide putten komen veel stekende insecten voor. Het is raadzaam om een insectenwerend middel mee te nemen. Bij Boca Slagbaai ligt Salina Wayaka, in deze ondiepe waterplas hebben wij

Amerikaanse Kleine Zilverreiger *Egretta thula*, de Roodhalsreiger *Egretta rufescens*, Kleine Geelpootruiter en Flamingo's gezien. In 2003 zagen we in de struiken bij deze baai voor het eerst goed een Gele Troepiaal. Hij liet zich vrij dicht benaderen zodat ik redelijke foto's kon maken. Verder is het hele park landschappelijk interessant en overal kunnen vogels waargenomen worden. Bij de ingang van het park zijn frisdranken te koop, maar in het park zelf kan men niets kopen. Aangezien een bezoek al gauw meer dan een halve dag duurt, is het raadzaam om voldoende eten en drinken mee te nemen.

Fontein

Tussen het dorpje Rincón en Kralendijk ligt aan de rechterzijde van de weg de plantage Fontein. Hier ontspringt een bron uit de kalksteengrotten. De lokale bevolking gebruikt deze bron als zwembad en je kunt er ook wat versnaperingen kopen. De rotsen bij deze bron zijn de

Groene Leguaan.
Foto: H. Houtman.

Foragerende Caracara.
Foto: H. Houtman.

belangrijkste broedplaats voor de Geelvleugelamazone *Amazona collaria*. In oudere literatuur worden de dieren van Bonaire tot de ondersoort *rothschildi* gerekend (Voous 1955).

Tegenwoordig worden geen ondersoorten meer erkend (Del Hoyo et al. 1997). De Geelvleugelamazone heeft een klein verspreidingsgebied. Deze soort komt voor in droge kustgebieden van Noord-Venezuela en op de eilanden Margarita, Isla Blanquilla en Bonaire. Volgens Del Hoyo et al. (1997) bedroeg de totale wereldpopulatie eind jaren tachtig van de vorige eeuw niet meer dan tweeduizend dieren, waarvan vierhonderd op Bonaire. In het nationale park schijnen ze ook voor te komen. Daar hebben wij ze in ieder geval niet gezien.

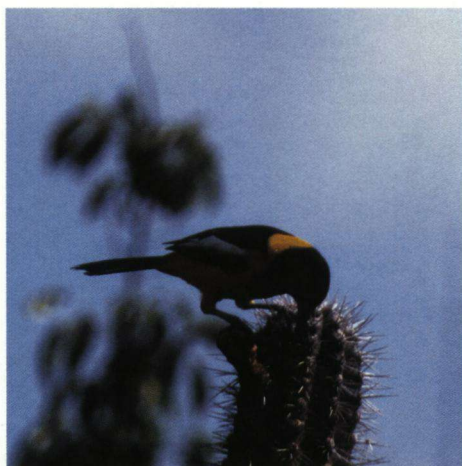
Tijdens ons bezoek in 2001 werden we door de beheerder rondgeleid over de verlaten plantage rond de bron. De man was zeer enthousiast toen hij hoorde dat wij vogelaars waren. Behalve de papegaaien zagen wij hier ook een Witoogspottijster *Margarops fuscatus bonairensis*. Volgens Voous (1955) komt deze soort voornamelijk in dit gedeelte van het eiland voor. Mijn vrouw en ik hebben deze soort ook alleen hier gezien. De Geelvleugelamazone is beschermd, maar nog steeds worden jonge vogels uit het nest gehaald om als kooivogel verkocht te worden. Op Aruba is deze soort uitgestorven. Op Curaçao werden na een tropische storm in 1988 wel wat van deze vogels waargenomen. De herkomst van deze vogels is niet duidelijk. Het kunnen

ook ontsnapte kooivogels zijn. Het gebied rondom Fontein lijkt ons de moeite waard te zijn om op enige wijze een beschermde status te geven. In 2001 was het gebied volgens de beheerder in particuliere handen.

Het kustgebied ten zuiden van Kralendijk

Rijdend vanaf Kralendijk langs de kust naar het zuiden van het eiland kom je langs de zoutpannen. Het landschap wordt gedomineerd door enkele grote witte zoutbergen. Tussen de weg en de kust liggen kleine plasjes met daaromheen vegetatie van op zeekraal lijkende plantjes *Sesuvium spec.*, doornige struiken en Divi-Divibomen *Caesalpinia colaria*. De Roodhalsreigers zagen wij hier altijd. Verder Amerikaanse Fregatvogels *Fregata magnificens*, Bruine Pelikanen *Pelecanus occidentalis*, Amerikaanse Bontbekplevieren *Charadrius semipalmatus*, Strandplevieren *Charadrius alexandrinus*, Alaskastrandlopers *Calidris mauri*, Steenlopers *Arenaria interpres* en een enkele Zilverplevier *Pluvialis squatarola*. De Koningsstern *Sterna maxima* zit vaak op stukken koraal bij de kust en daar zagen we ze regelmatig vissen. De Amerikaanse Bonte Scholekster *Haematopus palliatus* hebben wij alleen in 1997 gezien.

In het uiterste zuiden van het eiland ligt het Pekelmeer. Daar is een gebied van 55 ha gereserveerd voor de Flamingo's. Het is één van de grootste en belangrijkste kolonies van het Caribische gebied. Het

De Oranje Troepiaal.

Foto: H. Houtman.

aantal broedparen schommelt rond de tweeduizend. Vanaf de weg zijn de vogels goed te zien. Aangezien er niet voldoende voedsel op het eiland is vliegen ze regelmatig naar Venezuela om daar voedsel te zoeken. Nadat je de vuurtoren gepasseerd bent gaat de weg weer in noordelijke richting, naar Sorobon. Langs deze weg zijn weer een aantal plasjes waar wij vooral in 2003 veel vogels gezien hebben. Zo zagen we een grote groep Grote Grijs Snippen *Limnodromus scolopaceus*, de Willet *Catoptrophorus semipalmatus* en weer Alaskastrandlopers en Strandplevieren.

Het gebied rond Lac en de mangroven

Bij Sorobon is al iets van mangroven te zien. In 1997 namen we daar een grote groep van honderd Steltkluten *Himantopus himantopus* waar. In 2001 hebben

we geen Steltkluten gezien. In 2003 was het aantal Steltkluten beduidend minder dan in 1997. Op het strand bij Sorobon Beach zagen we in 2003 een groep Koningssternen van ongeveer veertig exemplaren. Het Lac is een lagune waaromheen een mangrovebos groeit. Met de auto kan je goed om het gebied heen rijden. Een goede, niet verharde weg gaat naar Cai en loopt langs zoutwaterplassen en mangroves. De Rode Mangrove *Rhizophora mangle* is de meest algemene soort. Bij Cai komt de lokale bevolking op zondag bijeen om elkaar op een feestelijke manier te ontmoeten. Er ligt hier een grote berg schelpen van de Karkoslak *Strombus gigas*. Dit dier leeft op de bodem van de lagune. Door overmatige vangst ten behoeve van de consumptie zijn deze slakken sterk in aantal achteruitgegaan. Het is verboden om zo'n schelp als souvenir mee naar Nederland te nemen. Rondom Lac hebben wij altijd verscheidene soorten Reigers gezien. Groene Reigers *Butorides virescens*, Kleine Blauwe Reigers *Egretta caerulea*, Witbuikreigers *Egretta tricolor*, Amerikaanse Blauwe Reiger *Ardea herodias* en Grote Zilverreigers *Egretta alba*. Rijdend rondom de mangroven hebben wij hier in 2001 de Groensnavelani *Crotophaga ani sulcirostris* gezien. Verder is dit gebied de enige plaats waar wij de Bandijsvogel *Ceryle alcyon* waargenomen hebben.

Er worden regelmatig excursies met kajaks door het mangrovegebied georganiseerd. In 2003 zijn mijn vrouw en ik samen met een gids door het gebied gaan varen. Naast Kleine Zilverreigers en Bandijsvo-

Grote Zilverreiger *Egretta alba* bij Mangroves.
Foto: H. Houtman.

Plasje langs de weg naar het zuiden.

Foto: H. Houtman.

gels hebben we tijdens deze excursie weinig vogels gezien. Toch was deze boottocht een mooie natuurbelevens, ondanks de vele stekende muggen.

Slotopmerkingen

Bonaire is goed te bereizen. Vanuit Schiphol ben je in ongeveer acht uur op Flamingo Airport. De meeste vluchten zijn rechtstreeks. Het is raadzaam om voor een bezoek in de kerstvakantie tijdig te boeken. Zowel de vlucht, de gewenste accommodatie als de juiste huurauto kunnen bij een late boeking niet meer beschikbaar zijn. De meeste regen valt in de maanden november en december. November is, met gemiddeld 11 cm regen, de natste maand. Wij hebben tijdens onze bezoeken alleen in 2003 een nachtelijke regenbui meegemaakt. Er waait bijna altijd een warme passaatwind en de gemiddelde temperatuur is zowel overdag als 's nachts 27,5°C. Er bestaat geen veldgids van vogels van de Nederlandse Antillen. Tijdens onze eerste twee bezoeken hebben we gebruikgemaakt van De vogels van de Nederlandse Antillen van Voous uit 1955. Er staat heel veel interessante en bruikbare informatie in dit boek. Echter als veldgids is hij niet handig. In 2003 hadden wij

beschikking over Birds of the West Indies van Raffaele et al. (2003). Een zeer bruikbare gids. Volgens de kaart in het boek waarop wordt aangegeven welk gebied er beschreven wordt, vallen de Benedenwindse Eilanden er net buiten. Toch worden de meeste soorten die op Bonaire voorkomen, er wel beschreven. In combinatie met het boek van Voous en de vogellijst die staat in de Natuurgids Nederlandse Antillen & Aruba van Beylevelt (1995), was vogeldeterminatie redelijk te doen.

■ H. Houtman, Olmenhof 32,6951 MV Dieren, telefoon/fax (0313) 42 16 29, e-mail: h.houtman9@chello.nl.

LITERATUUR:

- Beylevelt, K. (1995):** Natuurgids Nederlandse Antillen & Aruba. GMB Uitgeverij, Haarlem.
Hoyo, J. del, A. Elliot & D.A. Christie (1994): Handbook of the Birds of the World. Volume 2. Lynx Edicions, Barcelona.
Hoyo, J. del, A. Elliot & D.A. Christie (1997): Handbook of the Birds of the World. Volume 4. Lynx Edicions, Barcelona.
Raffaele, H., J. Wiley, O. Garido, A. Keith & J. Raffaele (2003): Birds of the West Indies. Christopher Helm, London.
Voous, K.H. (1955): De vogels van de Nederlandse Antillen. Natuurwetenschappelijke Werkgroep Nederlandse Antillen, Curaçao.